

С Т А Н О В И Щ Е

За дисертационния труд на МАРТИН ПЕТРОВ ЯНКОВ на тема: “ЛЮБОВНИ СТИЛОВЕ, САМООЦЕНКА И ЛЧНОСТНИ ХАРАКТЕРИСТИКИ” за присъждане на образователната и научна степен „ДОКТОР”

Изготвил становището: Проф. д-р РУМЯНА БОЖИНОВА, Департамент «Психология» при ИИНЧ - БАН

Предложеният от Мартин Янков дисертационен труд е фокусиран върху любовта в аспекта на нейното изразяване и формиране на връзка с другия. Насочена е към разкриване на индивидуални регулативни механизми за създаването на любовен стил и неговият ефект върху преживяваната удовлетвореност от живота.

Известно е, че любовта заема централно място в живота на всеки човек. Тя рефлектира върху почти всички основни страни на неговото функциониране, проявяваните в тях дефицити и отклонения. В този смисъл избраната от Мартин Янков тема е дисертабилна по своя характер. Научният и практическият интерес към нея е обусловен допълнително от актуално наблюдаваните промени в отношенията между хората, а също от ограниченото ѝ проучване (особено в страната).

Дисертацията е структурирана в съответствие с емпиричния характера на представяното изследване и се състои от три глави, обобщение и заключение. Отличава се с подчертана целенасоченост, вътрешна интегрираност и пълноценно отразяване на цялостния изследователски процес.

В първа глава успешно са изведени теоретичните предпоставки на изследването. Изложението, съответно на дисертационната тема, проследява научните възгледи за романтичната любов, социалнопсихологичните теории за интимната връзка. Централно място обаче заемат концепциите за любовните стилове, като докторанта приема за основа на изследването си модела на Лий включващ шест любовни стила. Специално място е отделено и на концепциите и изследванията третиращи връзката на любовта

със самооценката на личността, с личностните особености от Голямата петорка, както и с личностните особености от Тъмната триада. В тази част докторанта обосновава и изследователския си интерес към връзката на удовлетвореността от живота с любовните стилове.

Теоретичното изложение е подходяща основа за поставените от Янков две емпирични изследвания изложени последователно във втора и трета глава на дисертационния труд.

Във втора глава е представено качествено изследване върху разбиранията и представите на младите хора за любовта и любовните връзки. Получените чрез контент анализ резултати от проведеното полуструктурирано интервю показват, че нагласите и представите на включените в изследването 39 млади хора за романтичната любов в значителна степен потвърждават теориите на западните автори - трите елемента от триъгълната теория за любовта на Стътбърг – интимност, страст и обвързаност, също така потвърждават ключови елементи от теорията за шестте любовни стила на Лий и др. Според докторантът качествено изследване спомага за изграждане на цялостна представа за същността на понятието любов в разбиранията и представите на младите българи. Изяснени са качествените характеристики на понятието любов и романтична любов, а също разликите в употребата на тези понятия.

Като цяло коментираното изследване е добре планирано и проведено, данните са правомерно обработени и резултатите са от съществено значение за последващото второ изследване, както и за други проучвания в областта. Трябва обаче да се посочи, че извадката, върху която е проведено изследването не е представителна и е много малка за да се приеме, че установените тенденции по отношение третирането на любовта доминират сред младите българи. Многократно в работата се подчертава, нейната насоченост към изясняване на конкретния феномен в рамките на българска популация. Най-вероятно културната среда има известно отражение върху начина на възприемане на определени междуличностни любовни отношения, но доказателствата от дисертационното изследване основно имат принос в изясняване на общовалидни закономерности.

Второто изследване, представено от Янков в третата глава на дисертацията е количествено по своя характер и е центрирано основно върху любовният стил, който индивида е склонен (има нагласата) да прилага. Докторантът проектира сложен, комплексен модел на изследване, с който на първо място се опитва да обхване достатъчна пълно факторите, които потенциално оказват влияние върху формирането и изразяването на стила, а именно базисните личностните особености от Голямата

петорка и от Тъмната триада, особености обвързани с индивидуалния път на развитие като самооценката с нейните два аспекта самоодобрение и оценена компетентност, индивидуалния опит в любовните връзки, възрастовите и половите особености и сексуалните ориентации. На втори план изследователския модел включва проучване на връзката между индивидуално прилагания любовен стил и удовлетвореността от живота. По този начин докторантът цели да проучи както предикторите така и ефектите на предпочитания от индивида любовен стил, което значително повишава практическата стойност на работата.

Формулираната цел, задачите и хипотезите на изследването адекватно отразяват неговия замисъл и пътят за реализирането му.

Съществена предпоставка за качеството на проведеното от Янков изследване е целесъобразния подбор на методите и процедурата на изследване. В изследването са приложени пет изследователски методи: 1) Скала за нагласи към любовта на Хендрик и Хендрик; 2) Скала за самоодобрението и преценка на собствената компетентност на Тафароди и Суан; 3) Международен въпросник за изследване на личността - методика за измерване на Големите пет фактора на Донелан и колеги; 4) Кратка версия на Тъмната триада на Джонс и Паулхус и 5) Скала за удовлетвореност от живота на Динер. Те са адаптирани за български условия, което предполага добра доказателствената стойност на получените резултати. Впечатляваща е амбицията на дисертанта за постигане на високи психометрични характеристики на приложените в изследването скали, както и обективното им таблично представяне в работата

. Изследването, без да е представително, е проведено върху достатъчно голяма извадка от 735 лица, което също гарантира значителна сигурност по отношение на установяваните закономерности. Формирани са седем възрастови групи, което предполага улавянето на възрастовата динамика в прилаганите любовни стилове. В същото време изследваните лица са разпределени в пет групи в зависимост от броя на интимните връзки, които са реализирали, което дава възможност да се проследи влиянието на индивидуалния опит. От значение е също извеждането на шест групи в зависимост от семейното положение и четири групи в зависимост от сексуалната ориентация.

Статистическите методи за обработка на данните от изследването също са подходящо подбрани и гарантират извличане на пълноценна и достатъчно точна информация от получените в конкретните изследвания данни.

Заслужава да се подчертае, че амбициозният изследователски модел е съществено подкрепен чрез гарантираната доказателствена стойност на получените резултати

(посредством психометричните характеристики на приложените изследователски методи, размера на извадката и формираните на нейната база групи за сравнение, както и с използваните статистически методи за обработка на получените данни).

Изложението в тази част (трета глава) е много добре структурирано. В рамките на осем параграфа, ясно, изключително подробно и коректно са представени статистически доказаните закономерности по отношение на изучаванните явления. Те са подходящо илюстриране. На базата на проведения корелационен анализ е разкрита връзката на любовните стилове със самооценката на индивида, с личностните особености от Голямата петорка, с личностните особености от Тъмната триада, с цялостното удовлетворение от живота. различията в любовните стилове по показателите пол, брой сексуални връзки, ориентация; различия в любовните стилове по възраст и семейно положение. Резултатите от регресионния анализ дават възможност за анализиране на предикторите на любовните стилове и любовните стилове като предиктори на удовлетвореността.

Задължително трябва да се посочи, че докторантът с изключителна добросъвестност проследява получените резултати във всяка отделна част от изследването. Интерпретацията му е убедителна и свидетелства за обективност и компетентност. Целесъобразно е сравнението, което той прави на конкретните резултати с получени в други подобни изследвания, а също коментара на издигнатите хипотези в плана на събраните доказателства.

Синтезирането на получените от изследването резултати, в плана на изучаваните любовни стилове, е осъществено в изведеното в края на дисертацията Обобщение. В него Янков коментира всеки любовен стил (себеотрицателна любов, страстна любов, любов игра, приятелска любов, праматична любов, маниакална любов) в аспекта на значимите връзки, които той има с базисните личностни и индивидуални (демографски) особености (характеристики). По този начин докторантът представя детайлен личностен профил на всеки от шесте любовни стила, което е и крайната цел на дисертационния труд. Едновременно с това е изведено предиктиното значение на любовния стил за удовлетвореността от живота, с особеното място на страстната любов, любовта игра и приятелската любов.

От съществено значение е и заключението на Янков, според което нагласите към любовта са сложен и многоаспектен феномен, който предполага търсене на други походи на изследването им, съответно други предиктори, по-значими от базисните личностни особености.

Освен посочените по-горе достойнства заслужава да се отбележи, че дисертационният труд свидетелства за широката осведоменост на докторанта по дискутираните проблеми, за умението му да систематизира и излага по подходящ начин информацията с която борави, с добър научен стил и език.

Основните приноси на дисертацията могат да бъдат открити в следните насоки:

- Изведени и описани са «портретите» (профилите) на индивидуално прилаганите любовни стилове. Обогатена е представата за тях, чрез разкриване на комплексната им свързаност с базисните личностни особености (от Голямата петорска и Тъмната триада), със самооценката на личността, с индивидуалния опит в любовните връзки, с възрастовите и половите особености и сексуалните ориентации.

- Доказана е предиктивната значимост на любовния стил по отношение на удовлетвореността на индивида от живота.

- Адаптиран за български условия е въпросника „Нагласи към любовта”, което е с определена значимост за изследователската и консултативна практика.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

Предложеният от МАРТИН ПЕТРОВ ЯНКОВ дисертационен труд на тема: “ЛЮБОВНИ СТИЛОВЕ, САМООЦЕНКА И ЛЧНОСТНИ ХАРАКТЕРИСТИКИ” представя автора като компетентен специалист в областта на психологията, с много добра теоретична и методична подготовка и изградено умение за поставяне, провеждане и интерпретиране на сериозни емпирични изследвания. Специално трябва да се подчертае ориентацията на Янков към дискусии от научна гледна точка проблеми, способността му да открива провокативните елементи в емпиричните доказателства, да бъде критичен в оценките и обобщенията си.

Дисертационният труд отговаря на изискванията на ЗРАСРБ и правилника за прилагането му. Посоченото по-горе ми дава основание с увереност да предложа на уважаемото Научно жури да гласува за присъждането на Мартин Петров Янков образователната и научна степен „Доктор” по направление „Психология”.

20. 08. 2018 г.

Проф. д-р Румяна Божинова